

RAZISKOVALNA NALOGA

Antiutopija v romanih Orwella, Huxleya in Ballarda

Področje: slovenščina

AVTOR: Helena Crevatin

RAZRED: 8. b

MENTOR: Tatjana Rupnik Hladnik

Osnovna šola Poljane, Ljubljana

Leto izdelave: 2019/20

Povzetek

Raziskovalna naloga analizira tri antiutopične romane, nastale v različnih obdobjih 20. stoletja: 1984 (1939), Krasni novi svet (1932) in Stolpnica (1975). Skupna sta jim kritika družbe tistega časa in napoved prihodnosti, ki se že odraža v sodobni družbi. Podlaga raziskovalni nalogi so tri hipoteze: *'Če družbo izoliraš in ji nudiš vse kar potrebuje za življenje, bo še zmeraj prihajalo do napak in konfliktov.'*, *'Vsi antiutopični romani napovedujejo prihodnost, saj se v mnogih že odraža današnja družba.'* in *'Popolna družba ne obstaja.'* Hipoteze sem oblikovala in dokazovala na podlagi analize besedil romanov in geneze del.

Raziskava je pokazala, da lahko vse od naštetih hipotez potrdim in da so ti trije romani pomemben del tako literarne kot družbene zgodovine. Pomagajo nam namreč pogledati skozi zaveso v realno situacijo družbe, s katero se soočamo vsak dan in katere sestave ter namenov se sploh ne zavedamo.

Ključne besede: antiutopični roman, sodobna družba, družba prihodnosti, nadzor, totalitarizem, družbena piramida.

Kazalo

1. Uvod	5
2. Roman in antiutopični roman	6
2.1. Roman	6
2.2. Utopija in antiutopija	6
3. Življenje in delo avtorjev	7
3.1. George Orwell	7
3.2. Aldous Huxley	8
3.3. James Graham Ballard	8
4. Vsebine knjig	9
4.1. George Orwell: 1984	9
4.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	10
4.3. J. G. Ballard: Stolpnica	11
5. Zgradba in geneza del	12
5.1. George Orwell: 1984	12
5.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	13
5.3. J. G. Ballard: Stolpnica	14
6. Način dela in hipoteze	16
6.1. Prva hipoteza	16
6.1.1. George Orwell: 1984	16
6.1.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	17
6.1.3. J. G. Ballard: Stolpnica.....	18
6.1.4. Potrditev hipoteze.....	20
6.2. Druga hipoteza	20
6.2.1. George Orwell: 1984	20
6.2.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	21
6.2.3. J. G. Ballard: Stolpnica	22
6.2.4. Potrditev hipoteze	22
6.3. Tretja hipoteza	23
6.3.1. George Orwell: 1984	23
6.3.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	24
6.3.3. J. G. Ballard: Stolpnica	24
6.3.4. Potrditev hipoteze	25

7. Aktualizacija in moj razmislek.	26
7.1. George Orwell: 1984	26
7.2. Aldous Huxley: Krasni novi svet	27
7.3. J. G. Ballard: Stolpnica	28
8. Zaključek	30
9. Literatura	31

1. Uvod

Po branju Orwellovega dela 1984 sem začela razmišljati o današnji družbi, o vplivu tehnologije in o ustroju družbe skozi zgodovino. Tema me je zelo pritegnila in vedno več misli sem posvetila temu. Kasneje sta mi pod roko prišla še Huxleyev Krasni novi svet in Ballardova Stolpnica. Prebrala sem tudi nekaj drugih del z antiutopično vsebino, ampak prav 1984, Krasni novi svet in Stolpnica so me najbolj pritegnile in mi sprožile največ razmišljanja.

Vplivi na nastanek knjig, primerjava fiktivnega sveta z resničnim in primerjanje teh dveh svetov me je tako pritegnilo, da sem se odločila, da bom to področje in resnice današnje družbe, ki se skrivajo v besedah, ki so bile pisane pod peresom Huxleya, Ballarda in Orwella, raziskala in svoje predpostavke oz. trditve utemeljila v raziskovalni nalogi.

2. Roman in antiutopični roman

2.1 Roman

Roman je prozno besedilo, ki spada med epiko. Zanj je značilen daljši dogajalni čas, dogaja se na več dogajalnih krajih in v njem nastopa več književnih oseb.

Roman se je prvič pojavil v Franciji v 12. st., takrat pa so kot roman označevali vsak spis, napisan v živem romanskem jeziku. Lahko bi rekli, da so se nekakšni predhodniki romana pojavili že v Stari Grčiji, kot večinoma na pol izmišljeni in nekritični spisi. Začetek sodobnega evropskega romana, kot ga poznamo danes, pa predstavlja prebojno delo Don Kihot, ki je nastalo v 7. stoletju. (*Kmecl 1996, str. 285*)

Danes roman velja za najbolj razširjeno in tudi najbolj brano književno vrsto po vsem svetu.

2.2 Utopija in antiutopija

Pojem utopija predstavlja idealno družbo (po vsej verjetnosti v prihodnosti) in je predstavljena kot različica današnjega sveta, današnje države oz. mesta. Literarne utopije se torej gradijo na zaupanju v razvoj tehnologije, znanosti, družbe, se pravi nasploh človeka, in na tem, da je mogoče z določenimi, bodisi z znanstvenimi sredstvi popolnoma spremeniti, razviti človeško družbo na bolje in izboljšati kvaliteto življenja celotne družbe ali samo določenih posameznikov.

Utopije so se začele pojavljati v 19. in 20. st.. Takrat so se pojavile tudi negativne utopije, znane predvsem kot distopije in antiutopije. Te so vero v osrednja načela utopičnih romanov, torej vero v komunistično urejanje družbe, evolucijsko urejanje človeka in znanstveni napredek, predstavljala, ovrednotile negativno in kritizirale. Človek je v njih predstavljen kot nemočna žrtev tehnike, državnih mehanizmov in evolucijskega eksperimentiranja. (*Fatur idr.; 2004, str. 149*)

Med najslavnejše negativne utopije, ki so nastale v prvi polovici 20. st., sodijo Huxleyov *Krasni novi svet*, Zamjantinov roman *Mi* in Orwellov *1984*. Utopične države prikazujejo sistematično in celovito (tako kot utopični romani). Zanimajo jih torej tudi njihov družbeni sistem, znanost, tehnika, religija, gospodarstvo, vzgoja in izobraževanje, prostočasne dejavnosti, intimna razmerja in spolnost. Poleg tega antiutopije v ospredje postavljajo dvojno nasprotje: med utopično državo in naravo, ki je zunaj civilizacijskih zablod, ter tudi med utopično državo in njeno preteklostjo, ki jo predstavlja politična realnost avtorja. (*Fatur idr.; 2004, str. 149*)

3. Življenje in delo avtorjev

3.1 George Orwell

George Orwell je bil rojen 35. junija leta 1903 v Motihari v Bengaliji pod imenom Eric Arthur Blair. Z enim letom se je z mamo in starejšo sestro vrnil nazaj v Anglijo. Družbeni položaj svoje družine je pozneje označil kot »nižji višji srednji razred« (v *Poti v Wigan Pier* iz leta 1973).

Kasneje je bil sprejet na dokaj ugledno šolo St Cyprian's. Izobraževanje je nadaljeval v elitni deški šoli Eton, kot kraljevi štipendist.

Po zaključeni zasebni šoli se je odločil, da se bo zaposlil kot policist v Imperialni indijski policiji v Burmi, kjer dežela ni bila deležna tolikšne samouprave, zaradi česar je vladalo hudo nezadovoljstvo in močan nacionalizem. Njegovo nezadovoljstvo nad imperializmom je postajalo vse večje in odločil se je, da se bo vrnil nazaj v Anglijo, kjer dokončno postane pisatelj.

Naselil se je v tedaj neugledni londonski četrti Nothing Hill in vse bolj ga je zanimalo življenje in svet brezdomcev, klatežev, revežev, ki ga hoče spoznati na lastni koži. Kasneje je odpotoval v Pariz, kjer se zaposli kot pomivalec posode v uglednem hotelu. V tem času je napisal tudi veliko esejev in člankov.

Po izdaji njegovih prvih dokumentarnih knjig se je vrnil nazaj v Anglijo in začel poučevati na majhni dekliški šoli, hkrati pa objavljavati v različnih revijah.

Leta 1933 si je izbral psevdonim George Orwell po tedanjemu britanskemu kralju in reki Orwell v grofiji Suffolk. Nehal je poučevati in čez čas izdal svoja prva dva romana, *Burmanski dnevi* in *Pastorjeva hči*.

Ko je v Španiji divjala vojna, se je leta 1936 odločil, da odpotuje tja, da zaustavi fašizem. Poslan je bil v strelne jarke in bil hudo ranjen v vrat. Odločil se je, da se bo vrnil v Anglijo.

Leta 1938 so mu odkrili tuberkulozo. Zaradi zdravja so mu prepovedali pisanje, a kmalu si je dovolj opomogel, da je uporabljal pisalni stroj. Ob začetku 2. svetovne vojne so se njegovi pogledi na svet popolnoma spremenili in začel je pisati v duhu »revolucionarnega patriotizma«. Zaposlil se je tudi na BBC-ju in začel pisati tudi tednik *Observer*. Potem je zapustil BBC, se pridružil levičarskemu tedniku *Tribune* in začel pisati *Živalsko farmo*. Ko je izdal *Živalsko farmo*, je zaradi množičnega kupovanja izvodov postal znana javna osebnost.

Zdravje se mu je spet poslabšalo in opustil je pisanje. Ko si je opomogel, je začel pisati *1984*. Leta 1949 je izšel roman *1984* in Orwell je bil, zaradi slabega zdravja prikljenjen na bolniško posteljo. Začel je načrtovati potovanje v Švico, a 21. januarja 1950 je umrl zaradi krvavitve na pljučih.

(Vir: Tina Mahkota: *George Orwell – pregled življenja in dela*)

3.2 Aldous Huxley

Aldous Huxley se je rodil v Angliji 26. julija 1894 v meščanski družini, ki je sodila v britansko intelektualno aristokracijo svojega časa. Ugledno sorodstvo je precej pripomoglo k oblikovanju osnovne naravnosti Huxleyevega ustvarjanja (Matthew Arnold – slaven pesnik, literarni urednik po materini strani, in Thomas Henry Huxley – naravoslovni znanstvenik, priznan biolog, ded po očetovi strani).

V mladih letih je nameraval študirati medicino, a mu je to preprečila očesna infekcija, zaradi katere je skoraj oslepel. Stanje se mu je sicer poboljšalo, vendar mu je trajna in huda okvara vida ostala. S trudom je kljub temu zaključil študij angleške literature. Že pri štirinajstih letih mu je umrla mama. Kasneje v študentskih letih je doživel še eno družinsko katastrofo: brat Trevenan, s katerim sta si bila zelo blizu, je napravil samomor zaradi neuslišane ljubezni.

Po končanem študiju se je preživljal z novinarstvom in poučevanjem. Sprva je začel pisati poezijo, kasneje pa se je posvetil predvsem pripovedni prozi in esejistiki in izdal dve zbirki kratkih zgodb, nato več esejističnih del in niz romanov, dva izmed zgodnjih romanov sta Grotenski ples (1923) in Kontrapunkt življenja (1928), ki sicer velja za eno od njegovih najboljših del. V tem času je ogromno potoval po svetu, tudi roman Krasni novi svet (1932) je nastal v tujini, v južni Franciji.

Leta 1937 se je preselil v Ameriko, kjer je v Los Angelesu preživel preostanek svojega življenja. Pisal je filmske scenarije, kmalu pa se je začel ukvarjati z vzhodnimi filozofijami, duhovnostjo in mistiko. Vrhunec te ustvarjalnosti je dosegel z delom Večna filozofija (1945). Kasneje je izdal nekaj romanov in več biografskih ter esejističnih del, med njimi tudi Vrata zaznavanja in Nebesa in pekel (1954), v katerih je popisal svoje eksperimentiranje z LSD-jem in meskalinom.

Umrl je 22. novembra 1963, pred smrtjo pa ga je doletelo, da je bil del njegovih rokopisov uničen v požaru.

(Vir: Fatur idr. 2004; str. 149, 151, 152)

3.3 James Graham Ballard

J. G. Ballard, James Graham Ballard se je rodil 15. novembra leta 1930 v Šanghaju. Po napadu na Pearl Harbor so ga z njegovo družino zaprli v taborišče za tujce, od koder so se šele leta 1946 vrnili v Anglijo.

Leta 1962 je objavil svoj prvi roman *Potopljeni svet*, ki sta mu sledila romana *Goreči svet* (1964), pozneje objavljen kot *Suša* (1965, slov. 2014), in *Kristalni svet* (1966), s katerimi je vpeljal literarni stil, ki je po njem celo dobil ime *ballardovski* in označuje »distopično modernost«.

Izkušnje iz kitajskega taborišča, v katerem je preživel otroštvo, je izrazil in zapisal v romanu *Imperij sonca* (1984), po katerem so posneli film, zanj pa je dobil tudi vrsto nagrad. Njegovo

nadaljevanje *Prijaznost žensk* je napisal leta 1991. Leta 1975 je napisal roman *Stolpnica*, po katerem je bil tudi posnet film.

Ballard je umrl 19. aprila leta 2009 v Londonu v Angliji, star 78 let.

(Vir: https://en.wikipedia.org/wiki/J._G._Ballard, 31. 1. 2020; uvodnik h knjigi)

4. Vsebine knjig

4.1 George Orwell: 1984

Dogajalni čas romana je postavljen v leto 1984, v prihodnost. Roman je nastajal leta 1949, dogajalni kraj pa je današnje ozemlje Londona. Svet se deli na tri velesile: Oceanijo, Evrazijo in Eastazijo.

Zgodba se odvija v Oceaniji. Oblast se deli na tri ministrstva: ministrstvo miru, ki skrbi, da je ves čas prisotno vojno stanje, saj imajo lahko le takrat popoln nadzor nad ljudmi, ministrstvo resnice, ki je propaganda, torej javno razširjanje ideoloških vzorov (tam pa skrbijo tudi za to, da se zgodovina prilagodi sedanosti), in ministrstvo ljubezni, ki skrbi za aretacijo in prevzgojo miselnih prestopnikov, torej tisti, ki so podvomili v oblast oz. se Agnoscu v glavi uprli (t. i. miselni zločin). Sam vrh te oblasti predstavlja Veliki brat, ki ljudstvo ves čas nadzira s teleekranov, ki jih obkrožajo in nihče ga zares ne pozna in ne vejo če zares obstaja.

Družba ima značilno strukturo piramide, deli se na višji, nižji in srednji sloj. Višji sloj predstavljajo člani višje Partije (oz. Agnosca), srednji sloj predstavlja Partija in nižji sloj predstavlja raja, brezpravni, neizobraženi ljudje.

Glavni književni lik Winston živi v Oceaniji, je član Partije in dela na ministrstvu resnice. Začne dvomiti v oblast Partije in do Velikega brata čuti sovraštvo, s tem je prekršil miselni zločin. Misli ga pripeljejo, da si v starinarnici kupi zvezek in vanj začne zapisovati svoje misli o Agnoscu. Na svojem ministrstvu začne iskati sebi podobne. Na sumu ima, da O'Breine, član višje Partije meni podobno kot on.

Julija, ki tudi dela na ministrstvu resnice, mu nekega dneva v roko neopazno stisne listek na katerem piše »Ljubim te«, Winston tega od nje ni pričakoval. Začneta se videvati in se vedno bolj navežeta na drug na drugega, pri starinarju. Čez čas zbereta pogum in pristopita do O'Breina ter mu razkrijeta njuno mišljenje. Zaposita ga tudi za članstvo v Bratovščini (to naj bi bila »skrivna« organizacija proti Velikemu bratu in Partiji, vodil pa naj bi jo Goldstein večji sovražnik tako Velikega brata kot Agnosca). Sprva se zdi, da je imel Winston pravilno mnenje o O'Breinu. Ta jima da tudi tako imenovano Knjigo, v kateri so zapisane vse kritike Agnosca.

A izkaže se, da je bil O'Brein le agent in da je Winstona miselna policija opazovala že sedem let. Z Julijo ju nazadnje aretirajo in pošljejo na ministrstvo ljubezni, zaradi kršitve miselnega zločina, kjer se začne njuna prevzgoja. Winstona mučijo in mučijo, iz njega izvlečejo priznanja, pol stvari od tega sploh ni storil in v glavo mu ubijajo načela Partije, ter skušajo »razsvetliti« njegovo mišljenje, ga spremeniti v enega izmed njih. Eden od glavnih »prevzgojiteljev« je prav O'Brein, do katerega Winston še zmeraj čuti spoštovanje. Z nekaj zapleti ga dokončno prevzgojijo in ga vrnejo v realnost. Končno stopnjo prevzgoje Winston doseže, ko začuti ljubezen do Velikega brata ob zmagi Oceanije.

4.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

Zgodba se dogaja v prihodnosti v letu 632 "po Fordu", torej novem štetju, ki se je začelo, ko je Ford izdal prvi T-model in s tem se je razmahnila proizvodnja in sama industrija. V državi, kjer je Ford zamenjal boga in religijo, teče vse popolno, nespremenjeno, vsak vsakdan si je drug drugemu enak. Ljudje se ne rojevajo več v družinah, temveč jih "proizvajajo" v laboratorijih. Usoda posameznika je določena že zarodku, saj ljudi vzgajajo v pet različnih kast. Alfe, bete, game, delte in epsiloni. Da vzdržujejo vsesplošno "normalno" in popolno stanje, pa počutje prebivalcev nadzorujejo z drog somo.

Zgodba se začne zapletati, ko se Bernard Marx, ki zaradi napake med njegovim razvojem, ni tako popoln predstavnik alfe zaljubi v Lenino Crown, beto in jo odpelje na počitnice v Novo Mehiko, v indijanski rezervat, ki je edini "neciviliziran" del planeta. Od tam nazaj v London pripeljeta "starko" Lindo, bivšo prebivalko krasnega sveta in njenega sina Johna Divjaka, ki se je v nerodnih okoliščinah rodil v rezervatu in tam celo prebral vse od Shakespearja, ki v rezervatu ni prepovedano čtivo.

Bernard ponosno razkazuje "primitivnega" Johna kot trofejo. Slednjemu je sprva krasni novi svet všeč, a o njem kaj kmalu spremeni svoje mnenje. Linda pa se po vrnitvi nazaj zateče k somi (kot edina stara ženska med samimi mladimi ljudmi) in tudi umre zaradi prekomernih odmerkov some.

Divjaka njena smrt močno pretrese in povzroči nemire ob odhodu iz bolnišnice. Zato ga aretirajo in skupaj z Bernardom in Helmholtzem Watsonom, še enim posebnim, sicer tipičnim predstavnikom kaste alfa, I se je z Divjakom zblížal zaradi skupnega mišljenja o literature in svobodi, mora pred svetovnega nadzornika Mustafu Monda, ki jim predava o nujnosti prilagajanja in njuni družbeni stabilnosti.

Bernarda in Helmholtza pošlje v izgnanstvo na osamljene otoke, Divjak pa pobegne na podeželje v želji, da bi živel kot puščavnik. A kmalu ga odkrijejo reporterji. Množica radovednih obiskovalcev z Lenino na čelu popolnoma poruši njegov mir in ga pripravi do sodelovanja v divji orgiji. Divjak se sramuje svojega dejanja in izhod poišče v samomoru.

4.3 J. G. Ballard: Stolpnica

Zgodba se odvija v petinštiridesetnadstropni stolpnici, katere vsa stanovanja so polna. Stolpnica stanovalcem nudi mnoge ugodnosti (restavracija, bazen, kozmetični salon, frizerja itd.), hkrati pa tudi zadovoljuje osnovne potrebe za življenje (supermarket, banka in celo šola), torej stanovalce popolnoma izolira od ostalega sveta. Izgovor, da bi zapustili stavbo, jim predstavlja le služba.

V stolpnici so se naselili bolj ali manj enakovredni ljudje. Družba sprva tako tudi deluje. A začnejo se pojavljati tehnične napake, med ljudmi začne naraščati napetost, odnosi se krhajo in družba se začne formirati v manjše klane, ki se kasneje oblikujejo v klasično strukturo družbe v obliki piramide, v nižji (pritličje–10. nadstropje), srednji (11.–35. nadstropje) in višji sloj (36.–45. nadstropje).

Wilder je predstavnik nižjega sloja, ampak ni zadovoljen s svojim položajem in skuša priplezati čim višje po družbeni lestvici oz. po stolpnici. Laing je predstavnik srednjega sloja in je opisan kot tipičen prebivalec stolpnice, svojega položaja se zaveda in zanj mu je prav vseeno, živi kot samotar. Royal pa je predstavnik višjega sloja, je kot vodja vseh vodij višjih nadstropjih in svoj položaj skuša ohraniti. Je tudi eden izmed arhitektov zgradbe.

Skozi zgodbo se ta napetost vedno bolj stopnjuje, vedno več je nasilja, ljudje živijo med smetmi, a vseeno imajo vsi občutek, da je to normalno stanje. V stolpnici se dogaja vedno več smrti.

Družba nazadnje popolnoma razpade in se vrne na najbolj primitivno obliko. Ljudje plenijo hišne ljubljence, vdirajo v stanovanja in se ravnaajo le po nagonu preživetja. To se jim zdi najbolj normalna stvar na svetu.

5. Zgradba in geneza del

5.1 George Orwell: 1984

Roman 1984 je sestavljen iz treh delov, prvi ima osem, drugi deset in tretji šest poglavij, ki so oštevilčena z rimskimi številkami.

V romanu Orwell družbe ne opisuje in je ne opredeli z vidika posameznika, temveč jo opredeli kot sistem z distanciranega pogleda, kar tudi kaže na vsevednega pripovedovalca. Orwell sicer opisuje vlogo posameznika v družbi, vendar pri opisovanju izhaja iz vidika ustroja delovanja celotne družbe oz. družbenega sistema (totalitarizem, komunizem, nacizem ipd.). Orwellova dela pogosto odražajo realno politično in družbeno stanje časa, v katerem je roman nastajal. Njegovi romani kritizirajo stroj družbe tistega časa (npr. Živalska farma).

1984 se počasi in dolgo stopnjuje. Napetost nekaj časa drži na vrhuncu in jo razplete šele na koncu zgodbe, vendar veliko stvari pusti neodkritih in bralcu da svobodo, da si jih predstavlja po svoje.

George Orwell, katerega roman je bil izdan leta 1949, torej tik po drugi svetovni vojni, je svoje osrednje delo 1984 uperil proti "komunizem". S tem pojmom pa je pogosto mislil na "ruski komunizem" svojega časa, še bolj natančno na stalinizem in totalitarne vidike Sovjetske zveze (totalitarni režim razglša samo legitimno samozadostnost svoje lastne ideologije, tradicionalne religije so njihove stalne tekmice in sovražnice).

Stalinov režim, "nenavadne, nasilne spremembe linije, čistke, žigosanje, sistematično uničevanje partijske literature" (*V kitovem trebuhu, 1940*), mu je poleg Zamjatinovega romana *Mi služil* kot model totalitarizma in komunističnega režima, po katerem je ustvaril delo 1984, in obe distopični velesili svojega kardinalnega dela, "skrivnostno, neboljševiljsko" Evrazijo in "oligarhično, kolektivistično" (politična majhna skupina ljudi, zlasti bogatih, ki ima oblast, nazor, ki poudarja namen in interese skupnosti) Oceanijo, ki ji predsedujeta Veliki brat in partija Agnosc. Ta je, razlaga antagonist, nevtralni karakter v knjigi, ki predstavlja grožnjo ali okviru glavnemu književnemu liku, O'Brein protagonistu, glavnemu književnemu liku, Smithu nadgradnja nacionalsocializma in "ruskega komunizma". (Vir: Rok Plavčak: *Sveti George Orwell - vratar na levi; shorturl.at/itQ28, 9. 2. 2020*)

Svoj roman je med drugim napisal tudi kot svarilo pred tehnologijo. Takrat je bila ta na šele pragu razvoja. Svaril je pred računalniki, ki so se šele začeli razvijati. Družbo je skušal opozoriti pred Velikim bratom, ki je začel groziti z naglim razvojem tehnologije. Svaril nas je pred »časom Velikega brata«, sedaj pa bi že lahko rekli, da živimo v njem. (Vir: *BBC news; George Orwell's 1984: Why it still matters?*)

V poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih je britanska pankovska založba odštevala, koliko časa še manjka do leta 1984. V tem času je bil Orwell del učnega programa v angleških srednjih šolah, snov, s katero vzgajajo bodoče pokorne državljanke.

Ko pa je dejansko nastopilo leto 1984, se je sprožil plaz medijskih ugibanj in teorij, kaj in česa ni predvidel Orwell v svojem kardinalnem delu. Kulturni in akademski pa so še naprej pridno sledili tej obletnici. Dandanes pa je tako imenovani Veliki brat formula komercialnih televizijskih oddaj (reality show), ki so narejene tako, da kamera 24 ur vsak dan beleži in proučuje življenje večinoma naključno izbranih ljudi, ki so zbrani pod isto streho. Roman je postal neodtujljivi in nenadomestljivi del tako anarhistične subkulture, konservativnega in laburističnega državnega šolskega aparata kot tudi dobičkonosno usmerjene popularne kulture. Tudi nekatere jezikovne prvine in teme romana so prišle v vsakdanjo rabo (npr. Veliki brat, Novorek), sam pojem "orwellovski" pa pogosto rabimo kot pridevnik, ki opisuje totalitarno družbo.

1984 je najodmevnejši roman dvajsetega stoletja, poleg zgodovinskih in političnih kvalitet ima tudi izjemne literarne odlike. Njegov pomen ni samo lokalni in ni zamejen v časovno kontekst, v katerem je bil pisan. Mirno lahko trdimo, da ni disidenta (nasprotnika ideologiji nekdanjega sovjetskega bloka in bivše Jugoslavije), ki svojega mišljenja ne bi oblikoval s takim ali drugačnim soočenjem s 1984. V tem smislu je roman tudi zelo pomemben in neodtujljiv del slovenske politične in kulturne dediščine zaradi prikazovanja nekaterih osebnih in etničnih dilem na eni strani ter razvojnih možnosti družbe in celotnega človeštva na drugi. 1984 ostaja aktualno in relevantno delo, ki ga je vredno ponovno prebrati tudi in še posebej danes.

(Vir: Nikolai Jeffs: Orwellove igre moči in svobode)

5.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

Krasni novi svet je sestavljen iz osemnajstih poglavij, ki ne nosijo naslova in so oštevilčena z arabskimi številkami.

V Krasnem novem svetu se pripovedovalec v dogajanje ne vmešava z lastnimi komentarji in ne nagovarja neposredno bralca oz. bralcev, temveč s svojim obvladovanjem in poznavanjem oziroma domišljijem ustvarjenjem pripovednega sveta ter miselnega in čustvenega dogajanja v likih izkazuje značilnosti vsevednega ali vsaj večvrednega pripovedovalca. Kljub temu njegova pripoved deluje neposredno in sploh ne distancirano. Huxley namreč večinoma uporablja scensko in ne panoramsko perspektivo: dogajanje se odvija z obilno rabo dialoga in krajših, jedrnatih opisov oseb ali zunanjih in notranjih prizorišč. (Fatur idr.; 2004, str. 129) Zgodba se odvija hitro in tekoče, Huxley pa zgodbo prikazuje z različnih kadrov, vidikov, ki bralcu predstavijo vsak različno vsebino in se med sabo hitro menjavajo. To ustvari močan vtis, da se več stvari dogaja hkrati.

Jezik v romanu je izredno raznolik in niha med izrazitimi kontrasti. Huxley med pripovedjo mnogokrat citira Shakespearja, kar ima izjemno vlogo in pomen za Divjaka, za katerega je tudi značilna poetična in umetniška govorica. Za imeni likov, načelih Krasnega novega sveta

in izrekih pa se v veliko primerih skrivajo imena mnogih znanstvenikov ali pomembnih osebnosti. (Fatur idr.; 2004. str.140)

Huxley posveti veliko časa temu, da bralca seznanja s Krasnim novim svetom. Uvod v dogajanje in zaplet sta sorazmerno dolga, kar pa še ne pomeni, da se dogajanje vleče. Ko potem pride do razpleta in na vrhunec, se zgodba dokaj hitro razplete. Huxley konca ne pusti odprtega, temveč bralcu vzame možnost, da bi knjigo v svoji glavi zaključil po svoje.

Dogajanje v Krasnem novem svetu je postavljeno v (še) nedoseženo prihodnost. Zelo dobro razvidno je, da zgodba temelji na tedanjih družbenih razmerah in moralni klimi sodobne družbe, kot je značilno za utopije in antiutopije. Ogromen vpliv na tedanjo družbo pa je imela prva svetovna vojna (roman je bil izdan leta 1939). Ta je omajala tedanji družbeni red in dodobra razkrojila idejo napredka kot nenehnega razvoja in vsestranskega človeškega izpopolnjevanja. Tehnološki razvoj je pokazal tudi svojo temno, uničujočo plat.

Po vojni pa ni prišlo do moralne preobrazbe ali očiščenja, kot bi kdo pričakoval, temveč le še do pospešene industrializacije in hlastanja po materialnih dobrinah, cenenega potrošništva ter želje po hitrem zaslužku in zabavi. (*Vir: Fatur idr.; 2004, str. 116*) Družba je padala le še v globlji in globlji prepad ter si sama kopala še večjo jamo. Pravzaprav si nikdar ni opomogla, saj so vse prej naštete stvari še zmeraj prisotne v današnji družbi, vendar zagotovo v veliko hujši obliki, ki je bila takrat še nepredstavljiva.

Dvajseta leta prejšnjega tisočletja so se končala s hudo gospodarsko krizo in hkrati tudi z zelo globoko krizo duhovnih vrednot, na katerih temelji izročilo zahodnoevropskega mišljenja. V tem vzdušju se je mnogim zdelo, da bi uvedba strožjega družbenega nadzora lahko vnesla mnogo več reda in prinesla rešitev zaostrenih družbenih in gospodarskih razmer. Zato so se totalitarni družbeni vzorci in politične zamisli lahko hitreje uveljavili v družbeni praksi. Ponekod so oblast dejansko prevzeli fašisti in nacisti, v Sovjetski zvezi pa je desetletje boljševidne oblasti zaostрил stalinizem.

Mnoge hedonistične in cinične sestavine futurističnega Londona v Krasnem novem svetu, leta 632 po Fordu, si je torej možno razložiti kot Huxleyev satirični prikaz moralnega vzdušja v povojnem desetletju, ki ga je pravkar preživel. V tem pisateljskem ustvarjenem, možnem in literarnem svetu so nekatere stvari zelo močno karikirane. Razvijanje industrijske proizvodnje je npr. mnogo pomembnejše kot samo opazovanje narave. Pragmatičnost je nedvomno postavljena za eno od glavnih vodil države. "*Ljubezen do narave ne more zaposliti nobene tovarne.*" Torej je industrija osrednje in glavno gibalno sveto, v katerem je Ford, eden od začetnikov avtomatizirane industrijske proizvodnje in goreč zagovornik tekočega traku, nadomestil Boga (besedna igra: Ford-Lord; zvočna podobnost imen). Potrošništvo sodi v svetovni državi k najbolj osnovnim in temeljnim vzgojnim načelom ("*Kupovanje je lepše kot popravljanje.*"). Spodbuja tako množično produkcijo kot množično prodajo. Tudi moralna načela so obrnjena na glavo: spolna svoboda je družbeno uzakonjena, družinsko življenje pa prepovedano. V svoji satirični upodobitvi duhovno povsem prazne in čustveno plitve družbe, v kateri so celo znanost, umetnost in religija moteče oziroma nepotrebne in prepovedane, "*civilizacija prav nič ne potrebuje plemenitosti ali junaštva*", kot cinično pojasnjuje svetovni

direktor Mustafa Mond. Huxley je torej precej humorno izrazil svojo skepso in kritičnost do nekaterih aktualnih, javno propagiranih družbenih vrednot in idejnih teženj svojega časa. (Vir: *Fatur idr.; 2004, str. 116, 117*)

5.3 J. G. Ballard: Stolpnica

Stolpnica ima devetnajst poglavij, ki so označena z arabskimi številkami in naslovi.

Ballard družbo Stolpnice opisuje iz treh različnih perspektiv in v okviru ene pripoveduje tri popolnoma različne zgodbe. Pripovedovalec je v tretji osebi in ima do književnih likov rahlo distanciran odnos: čeprav pripoveduje zgodbo z njihovega zornega kota, opisuje in opredeljuje z distance, kar kaže na prisotnost vsevednega pripovedovalca.

V zgodbi se napetost sprva počasi, nato pa vedno hitreje stopnjuje. Zaplet, ki ga opisuje Ballard, se nikoli zares ne razplete. Lahko bi rekli, da je prisoten poševni linearni dramaturški lok, ki gre navzgor, ne pa tudi navzdol. Ballard zaključi roman na vrhuncu dogajanja, na vrhu napetosti in mu pusti odprt konec, odprto nadaljevanje.

Ballard je v enem izmed svojih del razvil tudi nov literarni stil, ki je po njem dobil ime »ballardovski« in ta označuje "distopično modernost". V njem je napisana tudi Stolpnica.

Roman Stolpnica je bil izdan leta 1975 in spada v kategorijo znanstvenofantastičnih, distopičnih romanov, ki jih je J. G. Ballard pisal v 70. letih prejšnjega stoletja. Roman je v slovenski jezik prevedel Iztok Osojnik, izdan je bil leta 2019 v založbi KUD Police Dubove. Leta 2015 je bil posnet tudi istoimenski film v režiji Bena Wheatleyja.

Roman je nastal je v obdobju razcveta industrializacije, pospešene gradnje megalomanskih betonskih stolpnic in sosek ter poglobitve razkola med družbenimi razredi v Veliki Britaniji. J. G. Ballarda je zanimalo, kako življenje v teh ogromnih stavbah vpliva na njihove stanovalce, saj je v njih prepoznal britansko razredno družbo in bojno polje čisto prave razredne vojne. Zanimale so ga predvsem možnosti sprememb in vplivov, ki bi jih na ljudi lahko imela določena arhitektura – v tem specifičnem primeru razkroj vseh kulturnih in moralnih norm in padec v popolno divjaškost. (Vir: <https://radiostudent.si/kultura/kosilo-nekega-molja/brutalnost-brutalizma>)

Nebotičnik je klasični distopijski roman o sodobni zgradbi, ki se zdi, da je živa in ima uničujoč učinek na tiste, ki živijo v njej. V njem je prikazal, »kako razvoj sodobne tehnologije in nadstandardni življenjski pogoji vplivajo na življenje posameznika in skupnosti« (Vir: *Uvod h knjigi Stolpnica*)

6. Način dela in hipoteze

Antiutopična dela, ki so predmet te naloge, sem prebrala večkrat in jih raziskala. Iskala sem vzroke nastanka knjig, kaj bi lahko navdihnilo avtorje, družbeno ozadje ob nastanku knjige itd.

Ob poglobljenem razmišljanju sem formirala tri hipoteze, ki kažejo, kaj si imajo romani skupnega, kakšno skupno sporočilo imajo ter kaj imajo skupnega z realnim svetom.

Te hipoteze so:

- **Čeprav družbo izoliraš in ji nudiš vse, kar potrebuje za življenje, bo še zmeraj prihajalo do napak in konfliktov.**
- **Vsi antiutopični romani napovedujejo prihodnost, saj se v mnogih že odraža naša družba.**
- **Popolna družba ne obstaja.**

6.1 Prva hipoteza

Čeprav družbo izoliraš in ji nudiš vse, kar potrebuje za življenje, bo še zmeraj prihajalo do napak in konfliktov.

6.1.2 George Orwell: 1984

Vsaka izmed treh držav, omenjenih v romanu (Oceanija, Evrazija in Eastazija), je popolnoma izolirana od ostalih. Vse, kar se dogaja v njej, tam tudi ostane. Prebivalci Oceanije se npr. ne zavedajo, kakšno je stanje ali kakšni so ljudje v Evraziji, saj bi potem izvedeli, da so si skoraj popolnoma enaki, imajo podobne probleme. Družbena sestava utopičnih velesil si je precej podobna.

Zgodba opisuje družbo in razmere v Oceaniji, pripoveduje zgodbo pripadnika partije (srednjega sloja) Winstona in opisuje njegove poglede na svet, na partijo, velikega brata in družbo, ki je ves čas pod nadzorom. Fizične potrebe prebivalcev – članov partije, torej pripadnikov srednjega sloja, so zadovoljene. Sicer ne živijo obilno, a vseeno imajo hrano, niso izpostavljeni fizičnem nasilju, dokler sledijo in tudi verjamejo v načela Velikega brata, torej ne kršijo "miselnega zločina". Ampak če zagrešiš miselni zločin, torej če le za trenutek podvomiš, te odkrijejo v čisto vsakem primeru. Le še vprašanje časa je, kdaj te pošljejo na ministrstvo ljubezni, kjer te prevzgojijo, izničijo vse tvoje uporniške misli in te (odvisno od tega, kako velik zločin si zagrešil) pošljejo v delovna taborišča.

"Mi ne pokončamo krivoverca, dokler se nam upira; dokler se nam upira, ga nikoli ne pokončamo. Mi ga spreobrnemo, osvojimo njegovega notranjega duha, ga preoblikujemo.

Vse zlo in iluzije izžgemo iz njega, privedemo ga na našo stran, ne navidezno, temveč v bistvu, s srcem in dušo. Naredimo ga za enega naših, preden ga ubijemo.”
(George Orwell: 1984; str. 278)

Da družba sploh deluje, morajo vse notranje sovražnike izločiti. Partija stopi še korak dlje, torej jih ne samo izločijo, ampak tudi prevzgojijo, da zatrejo kakršenkoli nadaljnji miselni zločin, da bi krivec svoje razmišljanje prenašal naprej. To nam kaže, da v družbi prihaja do napak, vsi ne mislijo in funkcionirajo tako, kot bi si zamislili. Če bi družba delovala in bi ta sestava družbe brez uporov trajala, potem ne bi imeli ministrstva ljubezni.

To nam dokazuje, da bo v družbi vedno prihajalo do dvomov v oblast, do napak. Vedno se najdejo notranji sovražniki, torej tisti, ki poskušajo ustroj družbe strmoglaviti od znotraj.

6.1.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

Krasni novi svet naj bi predstavljal popolno družbo prihodnosti, kjer bi se vsak posameznik zavedal svojega položaja, bil z njim zadovoljen in nasploh živel v splošni stalni sreči. Ljudje naj bi nastajali laboratorijsko in se delili na kaste (alfa, beta, gama, delta, epsilon). Vzgojeni naj bi bili tako, da bi bili s svojem položajem zadovoljni in tudi svoji kasti primerno pametni, telesno razviti. Vsak posameznik bi imel dostop do vsega, kar si želi (in kar je njegovi kasti primerno). Ves čas bi bil srečen, zadovoljen. Izbrisali bi vsa “slaba čustva”, tj. žalost, jezo, nezadovoljstvo, slabo samopodobo ipd. Če pa bi se kdaj počutil tako, naj bi vzel somo, neke vrste drogo, s katero nadzorujejo ljudi ter še bolj zagotovijo splošno srečo. Bog in poezija ne obstajata več, nadomestil ju je Ford, ki je zasnoval družbo Krasnega novega sveta.

“... [Mustafa Mond skupini študentov] ‘Je že kdo izmed vas naletel na kako nepremagljivo oviro?’ Poslušalci so vprašanje molče zanikali.”
(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 46)

Ampak še v tej družbi, ki je popolno zasnovana, ima rešitev za vse probleme in v njej nič ni prepuščeno naključjem, se pojavljajo dvomi in “napake” v mislih ljudi (alf). Ti so naprednejši od ostalih. Družbo hočejo razvijati naprej in drugače, kot si to želi sam vrh oblasti (Helmholtz). Tisti, ki se počutijo distancirane in drugačne od ostalih, začnejo razmišljati, zakaj se tako počutijo, ter poskušajo to razumeti (Bernard).

“Obema, Bernardu in Helmholtzu, pa je bila skupna zavest, da sta individua. Telesno ne dovolj razvitega Bernarda je vse življenje mučila zavest, da je drugačen od drugih, Helmholtz pa se je šele prav nedavno zavedel svojega preobilja pameti, in hkrati tega, kako različen je od ljudi, ki ga obdajajo.”
(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 68)

V predgovoru izdaje iz leta 1946 Huxley razloži, da knjiga med drugim govori tudi o iskanju prisebnosti v neprisebni družbi, kot je Krasni novi svet. Gre za to, da je to družba, katere znanost se je naglo razvila in potem stabilizirala, da se je oblikoval »popoln raj«, ki je popolnoma nepriseben. Noben pripadnik družbe se ne zaveda, zakaj so stvari take, kot so. Takšne so pač, ker so jim tako povedali. Posamezniki nimajo svobode, čeprav imajo sami

drugačen občutek. Tega se ne zavedajo, ker so neprisebni. Bernard in Helmholtz sta primera posameznikov, ki sta našla prisebnost. Na dogodke v knjigi in družbo Krasnega novega sveta gledata z drugačnimi očmi – kot tudi mnogi, ki so bili kot onadva poslani na Islandijo ali na kak drug odmaknjen otok, ker so “preveč” razmišljali oz. so našli svojo prisebnost in začeli razmišljati s svojo glavo, kot jim je narekovala zdrava pamet.

To je dokaz, da tudi v taki družbi, pri kateri je poskrbljeno za vse, napake tako rekoč niso možne. Prihaja do odstopanja in ne strinjanja posameznikov, ki so prisebni in so se začeli zavedati stvari okoli sebe. Dojeli so resnični pomen in začeli razmišljati s svojo glavo po načelih zdrave pameti.

“... klic prisebnosti, ki je do neke mere že prisoten v skupnosti tistih, ki so pobegnili – ali pa so jih izgnali ...”

(Aldous Huxley: Krasni novi svet; Predgovor k izdaji leta 1946; str. 255)

6.1.3 J. G. Ballard: Stolpnica

Stolpnica je opisana kot neke vrste betonski zapor, katerega vrata so sicer ves čas odprta. Zgradba ti nudi vse, kar nujno potrebuješ za življenje, poleg tega pa še mnoge ugodnosti. Edini razlog za odhod iz nje je služba, še celo za izobraževanje otrok je poskrbljeno. Stolpnica naj bi bila luksuzna nastanitev, kjer bi imel vse pri roki, hkrati pa bi imel tudi stalni stik z ljudmi.

“S štiridesetimi nadstropji in tisoč stanovanji, s supermarketom in dvema plavalnima bazena, z banko in osnovno šolo – zdaj vsemi zapuščenimi visoko pod oblaki – je stolpnica ponujala več kot dovolj možnosti za nasilna dejanja in srdite spopade.”

(J. G. Ballard: Stolpnica, str. 5)

V stolpnici začne prihajati do vse večjih tehničnih napak, začnejo se kopičiti smeti, vsi prebivalci so vedno bolj napeti, kot so tudi odnosi med ljudmi. Povsod in vedno je tanka meja pred dokončnim izbruhom in konflikti med posamezniki. V tem času ustaljena rutina in enakovrednost ljudi v stolpnici začneta razpadati in se spreminjati. S prvo smrtjo v stolpnici se družba sprva oblikuje v manjše klane, ki se formirajo v tri večje družbene sloje glede na nadstropja. Nižji (1.–10. nadstropje), srednji (11.–35. nadstropje) in višji družbeni sloj (od 35. nadstropja naprej). Torej višje kot prebivaš, višji položaj imaš v družbi.

“... razmeroma celovita skupnost dobro situiranih ljudi z uglednimi poklici [se je] razcepila na tri ločene sovražene tabore. Tudi tukaj so se, tako kot povsod drugod, znova potrdile že znane družbene delitve, utemeljene na moči, denarju in sebičnosti.”

(J. G. Ballard: Stolpnica; str. 60)

Med sloji je vedno več napetosti, v zgradbi je vedno več nasilja. Ljudje postajajo vedno bolj nervozni in čutijo potrebo, da bi dokazali svojo moč, “obvarovali” svoj položaj, svoje nadstropje. Ljudje od višjih nadstropjih se distancirajo od vsega. Največ spopadov se dogaja med srednjim in nižjim slojem, ker slednji želi priplezati čim višje po stolpnici, po družbeni lestvici, srednji sloj pa jim to preprečuje.

Knjiga opisuje tri tipične prebivalce stolpnice, predstavnike družbene piramide. Predstavnik nižjega sloja, Wilder, sicer alfa samec, ki hoče prevzeti oblast, je dovolj pameten, da preseže nezavednost, brezpravnost, ki je značilna za pripadnike nižjega sloja. Hlepi po oblasti. Hoče pokazati svojo moč, se upreti oblasti in jo prevzeti. Predstavnik srednjega sloja, Laing, samotar, sprva sodeluje v napadih, nato se distancira od vsega, ne ozira se na svoj položaj v družbi, ni mu mar za status ali za stanje ostalih. Zase in za svoje bližnje skrbi sam, hrano išče sam, odvisen je le od samega sebe in od nikogar drugega. Predstavnik višjega sloja, Royal, popolni, je pravi alfa samec, ki ima oblast. Bdi nad vsemi, v svojem položaju uživa in ga skuša zaščititi in ohraniti. Je vodja vseh vodij višjih nadstropjih.

“Misel na vzvišeni sloj prebivalcev iz trdnjav v najvišjih nadstropjih, ki so vedrili in gremeli nad vsemi drugimi ko kakšni fevdalni lordi nad tlačani ...”
(J. G. Ballard: *Stolpnica*; str. 61)

Zgodba se vrti okoli teh treh književnih oseb in prikazuje razpad družbe iz različnih zornih kotov. Opisuje obnašanje ljudi v vesplošni paniki, kaosu in njihove reakcije. V stolpnici se zelo dobro kaže, kako že takoj, ko stvar uide izpod nadzora, na plan privrejo dolgo zatirana čustva in osebnostne lastnosti. Pokažejo se tudi vsi psihični problemi, motnje, družbeni kompleksi, stereotipi itd., ki jih ljudje dolga leta skrivajo, zatirajo, se jih naučijo obvladovati, ampak nikoli popolnoma ne izginejo. Privrejo na plan in se razrastejo, prevzamejo oblast oz. prerastejo zdravo pamet, zato je tudi prihajalo do nasilnih izpadov, saj človek ni popoln in nima popolne oblasti nad sabo in svojimi dejanji.

“Psihično prizadeti ljudje bi se v njej počutili kot riba v vodi ...”
(J. G. Ballard: *Stolpnica*; str. 60)

“Nekatere poteze njenega značaja iz otroštva so znova privrele na plan ...”
(J. G. Ballard: *Stolpnica*; str. 83)

Tudi če so zadovoljene vse fizične potrebe odmaknjene, izolirane družbe, ki je tako rekoč odrezana od sveta in so si vsi v njej bolj ali manj enaki v vseh pogledih, ne bo funkcionirala tako kot bi si nekdo, ki jo je oblikoval zamislil. Ljudje smo pač taki, da bodo, če bomo dolgo živeli v izoliranem prostoru, iz nas privreli osnovni skorajda živalski nagoni, ki nam bodo narekovali naše akcije in dejanja, ki pa ne bodo vedno etnično pravilna oz. ustrezna. Delovali bomo po surovem nagonu, čemur bo sledil razpad družbe, ki pa se bo ponovno oblikovala na najbolj primitiven način.

6.1.3 Potrditev hipoteze

Hipotezo potrjujem, saj je v vseh knjigah prikazano, da izolirana družba teoretično zgleda popolno, vendar v praksi ne deluje. Vedno prihaja do uporov in družba se zamaje. V 1984 nekateri vseeno dvomijo v oblast, četudi posameznika vseskozi nadzorujejo, ga ustrahujejo in mu v glavo vbijajo načela Agnosca. V Krasnem novem svetu se najdejo posamezniki, ki se v njej počutijo drugače, čeprav je za vse poskrbljeno in je to primer popolno zasnovane družbe. V Stolpnici so si med sabo vsi enakovredni, vendar taka družba razpade in se ponovno oblikuje na najbolj primitivni ravni.

6.2 Druga hipoteza

Vsi antiutopični romani napovedujejo prihodnost, saj se v mnogih že odraža današnja družba.

6.2.1 George Orwell: 1984

Orwell je svoj roman napisal kot kritiko in svarilo. Kritiziral je komunizem in nam odprl oči pred tem, kam nas lahko pripelje; kaj je nadgradnja že tako nečloveškega vladanja.

“Povelje starega despotizma je bilo ‘Ne smeš’. Povelje totalitaristov je bilo ‘Moraš’. Naše povelje je ‘Ti si’.”

(George Orwell: 1984; str. 278)

“Mi se razlikujemo od vseh drugih oligarhij preteklosti po tem, da vemo kaj delamo. Tudi tiste, ki so nam bile podobne, so bile strahopetne in hinavske. Nemški nacisti in ruski komunisti so nam zelo blizu po metodah, toda nikdar niso imeli dovolj poguma, da bi spregledali svoje lastne motive.”

(George Orwell: 1984; str. 287)

Hkrati nas tudi svari pred razvojem tehnologije. V času nastanka in izdaje so bili teleekrani, s katerimi je Agnosc nadziral ljudstvo, le znanstvena fantastika. Družba tistega časa je imela teleekrane, s katerimi bi stalno opazovali ljudstvo, le za pravljice in napoved za daljno prihodnost, čeprav se je tehnologija takrat že začela razvijati. Ampak danes živimo v času Velikega brata, saj smo štiriindvajset ur na dan obkroženi s “teleekrani”, torej telefoni, televizijo, računalniki ipd.. Ti oddajajo in tudi sprejemajo tako sliko kot zvok. Nikoli ne moremo biti prepričani, ali nas kdo morda ne opazuje, spremlja vsak naš gib.

1984 se v današnji družbi odraža tudi v medijih. Tako kot Partija, natančneje ministrstvo resnice, prilagodi preteklost sedanjosti, tudi mediji (časopisi, poročila, objave na socialnih omrežjih) prirejajo marsikatero stvar, da bi pritegnili več bralcev in posledično več zaslužili. Partija ima torej veliko skupnega s sodobno družbo, vendar vzgibi današnjih voditeljev sveta in medijev hlepijo po denarju in hitrem zaslužku, ne po sami oblasti. Ta pa v tem primeru

sodi zraven, saj z novicami nadzorujejo marsikatera dejanja bralca in močno vplivajo na njegovo razpoloženje. Sami partiji pa ni toliko do dobička ali zaslužka, temveč do oblasti same.

“Oblast ni sredstvo, oblast je namen. Diktature ne vzpostaviš z namenom, da bo čuvala revolucijo; revolucije delaš z namenom, da vzpostaviš diktaturo. Namen preganjanja je preganjanje, namen mučenja je mučenje. Namen oblasti je oblast.”
(George Orwell: 1984, str. 288)

Partija se od sodobne družbe razlikuje prav v tem. Hlepi po popolni oblasti. Vseeno ji je za dobiček. Hoče popolno oblast za vedno. V knjigi O’Brein razlaga Winstonu, da Partija ni vzpostavila oblasti s takim namenom kot komunisti ali nacisti, čeprav imajo podobne prijeme. Partija želi samo oblast, in to trajno. Z njo ne želijo ničesar doseči – doseči želijo samo to, da jo imajo. Že zdaj so med nami nekateri, ki imajo podobne želje, ampak (še) nimajo sredstev oz. (še) ne vejo, kako bi jih uporabili, da bi prišli do oblasti.

“Kot ponavadi naj bi Visoke prepodili Srednji, ki bi nato postali Visoki: toda tokrat naj bi bili Visoki z zavestno strategijo zmožni obdržati svoj položaj za stalno.”
(George Orwell: 1984; str. 223)

6.2.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

“Skupnost, istost, stalnost.”
(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 9)

To je eno izmed glavnih načel Krasnega novega sveta. Vam je znano? Kaj ni prav to tisto, k čemur hlepi tudi današnja družba? Da v družbi ne bi prihajalo do drastičnih sprememb, da bi ohranjali “varno” in vseskozi prisotno družbeno strukturo piramide? Tako kot alfe, ki stojijo na vrhu piramide v Krasnem novem svetu, poskušajo ohraniti “istost” in “stalnost” družbe, prav tako to želijo tudi alfe v realnem svetu – tisti, ki so nad nami vsemi, na samem vrhu piramide. Želijo ohraniti svoje mesto in poskrbeti, da so drugi s svojim mestom sprijaznjeni, da so epsiloni sprijaznjeni s tem, da so epsiloni, in da si ne želijo nič drugega kot, da bi bili epsiloni. To načelo Krasnega novega sveta ni svetlobna leta daleč, je že prisotno v današnji družbi, vendar prikrito. Bili naj bi generacija, kjer je lahko vsak, kar hoče, vsak je lahko drugačen, a vedno bolj nas poskušajo obdržati v “istosti”.

“Čim več šivaš, tem manj uživaš!”
(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 118)

Tudi to je eno izmed načel Krasnega novega sveta, ki ima tudi srhljivo podobnost z načeli sodobne družbe. Huxley je v svojem romanu kritiziral tudi potrošništvo, ki se je takrat začelo spodbujati, danes pa je že skoraj na nivoju skrajnosti Krasnega novega sveta. Tam so spodbujali kupovanje. V primeru, da bi se kaj popravilo, tega ne bi popravil, temveč kupil novo. Enako velja za sodobno družbo.

“Lepota je privlačna, mi pa nočemo, da bi ljudi privlačevale stare reči. Hočemo, da bi jih mikale nove.”

(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 212)

Že sedaj lahko občutimo velik upad pomembnosti in spoštovanja kulture, že s tem, da je tudi to postala le še industrija. Sicer nam Shakespeara ali dela kakega drugega umetnika še niso prepovedali, vendar imajo tako literarna kot glasbena in tudi likovna umetnost vedno manjši pomen. Posvečamo jim vedno manj časa. Vprašanje je, kdaj bo dokončno izgubila vso pomembnost in jo bodo dokončno zamenjali industrijski ponaredki, ki bodo namenjeni le zapravljanju in krajšanju časa ter hitremu in navideznemu zadoščenju oz. sreči.

“Izbirati je treba med srečo in tistim, čemur so ljudje včasih rekli visoka umetnost. Namesto nje imamo čutne filme in dišavne orgle.”

(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 214)

6.2.3 J. G. Ballard: Stolpnica

V Stolpnici avtor še bolj kot samo zaprtost družbe izpostavlja odziv ljudi in treh družbenih slojev na razpad in ponovno ureditev družbe. Kaže, kako sodobni človek, sodoben izobražen človek, ki nekaj pomeni v družbi reagira na razpad družbe. Življenje in družba se spusti na najbolj primitiven način bivanja in odnosi med ljudmi izgubijo pomen. Živijo v klanih, tako kot praljudje, njim samim pa se zdi to najbolj normalna stvar na svetu.

“Ne da bi se zavedal, je zgradil velikanski navpični živalski vrt s stotinami kletk naloženih drugih na drugo.”

(J. G. Ballard: Stolpnica; str. 160)

V knjigi je razvidno tudi, kako človeška surova narava in nagon, ki ga v današnjih družbenih ureditvah poskušamo zatreti, ga prerasti, privreta na plan in si vzameta kontrolo nad posamezniki. To zgodbo Ballard pripoveduje iz treh zornih kotov in s tem hoče povedati, da je to, kako se bomo razvili v opisani družbi, odvisno od našega nagona in karakteristike nasploh. Nekdo, ki ima v sebi več takega surovega nagona po preživetju, se lažje znajde. Če ima več temperamenta, se bo v tej družbi lažje znašel in v tem družbenem kaosu priplezal višje kot na primer nekdo, ki je tišji, sramežljiv, nima tako izoblikovanega “preživetvenega nagona” itd.

6.2.3 Potrditev hipoteze

Hipotezo potrjujem, saj je sodobna družba vedno bolj podobna tistim, ki so opisane v romanih, družba drvi proti nadzoru Velikega brata, izgonu umetnosti, življenju v Stolpnicah, umetnemu oplojevanju itd., in to vedno hitreje.

6.3 Tretja hipoteza

Popolna družba ne obstaja.

6.3.1 George Orwell: 1984

Vsak ima svojo definicijo popolne družbe, ki je popolna po njegovih merilih. Višji in srednji sloj si pod popolno družbo predstavljata takšno, nad katero bi imel popoln nadzor, nižji sloj pa takšno kjer bi si bili vsi enakovredni med sabo. Partija je lahko z vidika vrha piramide popolna družba, saj ima višji sloj oblast in udobno življenje ter je nad vsemi v vseh pogledih. Z vidika predstavnikov srednjega sloja in nižjega sloja pa je družba v 1984 svetlobna leta daleč od popolne družbe, ravno zaradi popolnega nadzora in oblasti.

“Cilj visokih je ostati tam, kjer so. Cilj Srednjih je zamenjati mesto z Visokimi. Cilj nizkih, kadar ga sploh imajo ... je odstraniti vse razlike in ustvariti družbo, v kateri bodo vsi enaki.”
(George Orwell: 1984; str. 221)

Ampak ko gledamo zgodovino, opazimo, da so vsi razen Nizkih dosegli svoj cilj. Od nastanka človeka družba ni bila formirana tako, da bi si bili med sabo vsi enakovredni, kar je sicer definicija popolne družbe po mnenju večine. Zdi se mi, da ljudje preprosto niso sposobni bivati v taki družbi zaradi sebičnosti in pohlepa. Vedno je v družbi, četudi prikrito, prisotna hierarhija – tudi v najbolj osnovnih skupnostih, npr. družina, razred, prijateljski krog. Vedno bo prihajalo do družbene strukture v obliki piramide.

“Od treh skupin se samo nizkim ni posrečilo, da bi dosegli svoj cilj.”
(George Orwell: 1984; str. 221)

Orwell v svojem delu napoveduje podobno stanje, kot je prisotno v 1984 pod vtisom totalitarnih režimov 20. stoletja. Sviri, da so se družbe že začele formirati brez navidezne enakovrednosti. Skuša povedati, da človeštvo nikoli ne bo prišlo na to raven zaradi nagona in miselnosti posameznikov. Kritizira človeka, ampak s kritiko ga sviri pred posledicami.

“... so misel, da naj bi povsod zavlada svoboda in enakost, bolj in bolj odkrito opuščali.”
(George Orwell: 1984; str. 222)

“... poglobitni, temeljni vzrok je bil ta, da je od začetka 20. stoletja človeška enakost postala tehnično mogoča.”
(George Orwell: 1984; str. 223)

6.3.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

Krasni novi svet predstavlja družbo brez napake. Vsi imajo, kar si zaželi, ni se jim treba odločati o "pomembnih" odločitvah življenja, saj jim je vse določeno že kot zarodkom, vsak je zadovoljen sam s sabo. Ampak hkrati živijo v mehurčku, živijo instantno življenje, katerega edini namen je sreča. Ne zavedajo se, kaj pomeni ljubezen, saj vsi tako spolno kot duševno pripadajo drug drugemu. Ne odraščajo v družinah, temveč v posebnih stavbah, kjer vsako kasto vzgajajo sebi primerno: alfe v nadzornike sveta, epsilone pa v delavce, kot v knjigi razlaga Mustafa Mond. Posameznik nima vpliva na to, kaj si želi postati, kar je za nas nepredstavljivo. A če pogledamo z drugega zornega kota, niti ne tako zelo, saj nam je tudi zdaj ob rojstvo zapisano, kaj bomo postali in v katerih krogih se bomo gibali.

"Samo od epsilona lahko pričakujemo, da bo prenašal epsilonske žrtve, saj zanj sploh niso žrtve; zanj je to linija najmanjšega odpora! Njegova prilagoditev mu je položila tračnice po katerih mora teči. Ne more si pomagati, njegova usoda je določena vnaprej. Tudi potem ko ga iztočijo, še vedno tiči v steklenici infantilnih in embrijskih fiksacij."

(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 216)

Huxley poleg tega trdi tudi, da družba samih alf tam, kjer bi bili vsi enakovredni, ne bi delovala. Torej tudi če bi bila skupina enakovrednih ljudi na enaki ravni miselnih in fizičnih sposobnosti prisiljena ali primorana sestavljati družbo, ta ne bi funkcionirala, saj si preprosto ne bi bili zmožni razdeliti nižjih in višjih položajev. Zato bo v družbi vedno prisotna struktura piramide. Raj, kot si ga nekateri predstavljajo, kjer bi si bili vsi enaki ne glede na vse, ni in nikoli ne bo obstajal.

"Najbolj primerni sestavi prebivalstva je zgled ledena gora – osem devetin je pod vodno gladino, ena devetina pa nad njo."

(Aldous Huxley: Krasni novi svet; str. 217)

6.3.3 J. G. Ballard: Stolpnica

Ballardovo antiutopično delo je odličen dokaz, da popolna družba med sabo enakovrednih posameznikov preprosto ne more obstajati. Stolpnica ne prikazuje že dolgo obstoječe družbe, ki se je rahlo zamajala kot v primeru Krasnega novega sveta ali 1984. Ballard cilja na preoblikovanje enakovredne družbe v družbo s strukturo piramide – do popolnega razpada družbe in oblikovanja popolnoma poblaznele primitivne skupnosti. Ta je moralo pustiti daleč za sabo in se spustila na živalsko, primitivno raven bivanja in sestave družbe.

Ballard sprva stolpnico opisuje precej optimistično, a dlje časa ko ljudje prebivajo v njej, je med njimi vedno več napetosti in tudi konfliktov. Iz enakovredne družbe se oblikuje piramida z nekaj posamezniki na vrhu, a vedno bolj tudi ta struktura razpada. Na koncu nihče ne upošteva pravil, ni več morale, ljudje se ravnajo po nagonu po preživetju in so bolj ali manj uspešni. Družba se preoblikuje, nato razpade in se oblikuje v primitivno družbo. Med ljudmi ni več zadržkov, vlada kaos. A vseeno so preponosni, da bi priznali resnično stanje v stolpnici. Vsi se delajo, kot da je vse v redu, nihče ne zapusti stavbe. Kljub groznim razmeram so vrata ves čas odprta. Ljudje se sploh ne zavedajo, kako nizko so padli.

To stanje se jim zdi najbolj normalna stvar na svetu, v tem uživajo. Sploh nimajo prave povezave s svetom, tavajo v svojih blodnjah, ne zavedajo se resničnosti.

Torej Ballard v svojem delu skuša dokazati, da tudi če bi zbral približno med sabo enakovredne ljudi, bi se družba vedno formirala v obliko piramide. Hkrati pa se dotakne tudi surovosti in nasilja, ki se razvije med ljudmi ob popolnem razpadu družbe.

6.3.4 Potrditev hipoteze

Hipotezo potrjujem, saj vsi romani jasno zagovarjajo stališče, da popolna družba, kjer bi si bili vsi enakovredni, ne bo obstajala zaradi človeške narave, sebičnosti in pohlepa. Tudi če bi kdaj obstajala, ne bi funkcionirala in bi kaj kmalu zgrmela v prepad.

7. Aktualizacija in moj razmislek

7.1 George Orwell: 1984

Orwell je svoj roman napisal v letu 1949, torej takoj po drugi svetovni vojni. Vsi so v strahu čakali na leto 1984. Ko je to končno prispelo, si vsi samo zamahnili z roko in si rekli, da do tega že nikoli ne bomo prišli. Ampak tehnologija se je razvijala naprej, brez kakršnih koli zadržkov, in pogledjmo, kje smo danes. Povsod okoli nas so telefoni, računalniki, ki si v svoj pomnilnik zapisujejo vsak naš gib, našo potezo. Lahko bi rekli, da živimo v času velikega brata, samo da se tega sploh ne zavedamo, ker smo preveč zatopljeni v vse naprave. Tudi to nalogo tipkam na računalnik. Kdo ve, mogoče pa me Veliki brat ravno zdaj opazuje in si beleži vsak moj gib. Samo to še ni vse, tehnologija se ni ustavila tukaj. Razvija se še naprej in to s tako hitrostjo, da si komaj predstavljamo. Nihče se sploh več ne zaveda, kam nas je to vse pripeljalo.

V Londonu so ulice povsod pod videonadzorom, kar nak nek način omogoča večjo varnost, preglednost in nadzor mesta. Ampak vsak, ki hodi po ulicah, je stalno opazovan. Kamera prepozna tvoj obraz, opazuje vsak tvoj premik. Seveda ni namenjena le snemanju in uporabi posnetkov v primeru neprijetnosti. Vsi so ves čas nadzorovani, nekdo ves čas opazuje dogajanje. Kamere imajo nov sistem prepoznavanja obraza, ki predstavlja največjo grožnjo svobode Londončanov in vsakega, ki se bo sprehajal po mestu. Računalnik si bo v svoj pomnilnik zapisal tvoj obraz, si zapisal tvojo identiteto. Vsak, ki bo želel, bo poznal tvojo identiteto in bo lahko spremljal vsak tvoj korak.

V času od nastanka je Orwellovo delo zares postalo aktualno in mnogim dalo razmišljati, kako prav je v resnici imel. V njegovem času so nastajali zametki prvih računalnikov. Knjiga je bila med drugim napisana tudi kot svarilo pred moderno tehnologijo, ki nas bo kmalu, če se ne bomo zbudili iz transa, prerasla. Sicer kot Evropa capljamo za Kitajsko in Japonsko, kjer je tehnologija napredovala tako, da si tega sploh ne moremo predstavljati. Na Japonskem so v bloke namestili prepoznavo obraza, tako da če te kamera ne prepozna kot prebivalca bloka, ne moreš vstopiti. Le še vprašanje časa je, kdaj bo to preplavilo ves svet in bodo te kamere povsod, stalno nadzorovale, ne le po blokkih, ampak tudi povsod drugod. Mogoče bomo že v šolah stalno nadzorovani in bomo pod stalnim nadzorom učiteljem (kar sicer že smo). Predstavljajte si, da bi vas nekdo ves čas opazoval preko kamere, da bi živeli v večnem strahu in paniki kot Winston in Julija. Ves čas bi morali zatirati čustva, svoje misli, jih skrivati in paziti na vsak svoj gib, saj bi te že majhen spodrselj v miselnem zločinu izdal. Potem bi bilo le še vprašanje časa, kdaj te bodo aretirali in najverjetneje po popolni prevzgoji usmrtili.

Vsak bi moral vsaj eno svojo misel posvetiti prihodnosti in se zamisliti nad človeštvom, nad tehnologijo, kam nas lahko pripelje. Seveda se strinjam, da moraš živeti v tem trenutku, ampak včasih se je treba zavedati resnične situacije in znati slišati "vsevednega vodja", kot je v 1984 Veliki Brat, čeprav to v Partiji skoraj zagotovo pomeni smrt. Pomembno je, da se zavedamo situacije in gledamo na stvari z našega zornega kota, kot se nam zdi prav, ne pa kot naj bi bilo prav, ker je nekdo tako rekel.

Vedno pravimo, da se učimo iz lastnih napak. Torej se moramo tudi kot človeštvo učiti iz lastnih napak. Do podobne situacije je v zgodovini prišlo v 16. st., ko je cerkev imela popolno oblast, a ljudje so to spregledali, začeli so razmišljati po svoje, prišlo je do reformacije in potem kasneje, ko so svetu vladali absolutisti, so se upirali razsvetljenci ... Skratka, zazrimo se v preteklost in se vrnimo nazaj v sedanost. Kot takrat nas tudi zdaj nadzorujejo – sicer sedaj precej bolj napredno in skrito. Orwellov roman pa je svarilo pred tem, odpre nam oči. Torej odprite oči, zamislite se.

7.2 Aldous Huxley: Krasni novi svet

Krasni novi svet je nastajal v prvi polovici dvajsetega stoletja, po prvi svetovni vojni. V samem romanu ne vemo, če predstavlja pozitivno ali negativno utopijo, o tem lahko vsak sodi po svoje. Po eni strani je družba v knjigi res dosegla tehnološki vrh in tudi vrh naprednosti same družbe, na nek način pa se je grozno zamisliti, da nastajamo v laboratorijih, da nam je ob rojstvu že določeno, kaj bomo postali, in da na to ne moremo vplivati, da nas nadzorujejo z drogo in da živimo v stalnem stanju sreče. Kaj pa vsa ostala čustva? Kaj pa družina? Kdo ti stoji ob strani? Kako bomo cenili lepe trenutke življenja, če jih ne bomo imeli s čim primerjati? O vsem tem je razmišljal Divjak iz knjige.

Že zdaj bi med našo družbo in Krasnim novim svetom našli veliko podobnosti. Že zdaj ti je bolj ali manj z rojstvom določeno, kdo si, kam pripadaš in kaj boš lahko dosegel v življenju. Čeprav je glede tega človeštvo skozi zgodovino napredovalo, je vseeno kljub trditvam mnogim, nekomu, ki ima določene prednosti lažje v življenju in bo svoje cilje dosegel z lahkoto v primerjavi z nekom, ki tega nima in bo to dosegel mnogo, mnogo težje, če sploh bo. Tako je tudi v Krasnem novem svetu, le da ti tam ne dajo izbire. Če je za tvoj zarodek določeno, da boš epsilon, to tudi boš, ne glede na želje. Tako te bodo tudi vzgojili, da sploh ne boš imel dovolj razumnosti oz. ne boš premogel toliko mišljenja, da bi to dojel. Niti alfe nimajo veliko izbire v življenju. Rojeni so kot vodje in če se izkažejo za preveč napredne, če najdejo prisebnosti, se začnejo zavedati slabosti družbe. Nato jih pošljejo na osamljen otok, preden bi to prenesli na druge.

S svetlobno hitrostjo se nam bliža navidezna svoboda Krasnega sveta, ko "vsak pripada vsakemu", ne poznajo zakona, veze ali sploh najbolj enostavne družbene strukture (družina). Ljudje si lahko svobodno izbirajo partnerje narodnosti, rase, spola, tudi samo število partnerjev itd., kar je bilo le še pred kratkim nezaslišano in v nekaterih državah tudi z zakonom prepovedano. A ljudje so postali vedno bolj strpni, pojavlja se vedno več svobode v izbiranju partnerja/partnerjev. Tudi poroka, ki je včasih, med oblastjo cerkve (ki sicer tudi izgublja oblast), veljala za sveto, je vedno večkrat pretrgana z ločitvijo in ne pomeni več skoraj nič, je le še platonska zaobljuba ljubezni. Vedno več je otrok, ki živijo v ločenih družinah, njihovi starši pa so zamenjali že nič koliko partnerjev. Vse, kar nas loči od tega, da vsi pripadamo vsem, so ljubosumje in pohlep ter preprosto narava človeka in odnos do nečesa, kar je "njegov".

Soma, ki je kot droga, to pa sploh ni daleč. V vedno več državah marihuana postaja legalna in vedno več ljudi, predvsem mladih se ji podreja. Ste kdaj pomislili na lekarne? Sedaj za vsak trenutek, ko se slabo počutimo, zaradi česar koli stopimo v lekarno in dobimo zdravilo prav

za vsako stvar. Če rabimo kaj "močnejšega", pa stopimo do zdravnika in ta nam napiše recept. Čez nekaj časa bomo tudi brez zdravnika prišli do sredstev, zaradi katerih se bomo počutili bolje. Prej ko slej pa bo nekdo na vrhu to izkoristil.

Tudi tehnološko nismo oddaljeni od Krasnega novega sveta. Umetno oplojevanje nam že skoraj trka na vrata. Če lahko znanstveniki umetno oplojujejo ovce, delajo umetno meso, potem bi kmalu lahko delali tudi ljudi. Vsa odkritja, ki pripotujejo v javnost, nas osupnejo, nam vzamejo besede in večina se zgraža nad njimi. Kaj bi si šele mislili, ko bi izvedeli, kaj raziskujejo, na čem delajo in kaj so odkrili in ni ravno primerno za javnost. Moramo pomisliti in se ustaviti. Po mojem mnenju živimo v najbolj ugodnem času na Zemlji, ko je življenje olajšano z mnogimi napravami, a je vseeno dokaj normalno. Moramo se zamisliti; zakaj bi sploh hoteli še "napredovati"?

7.3 J. G. Ballard: Stolpnica

Že sedaj obstajajo podobne izolirane družbe, ki živijo popolnoma odrezano od sveta. Nihče zares ne ve, kako tam živijo in kaj se tam dogaja.

Ena izmed njih je tudi Severna Koreja. Popolnoma je odrezana od sveta. Tam se družba razvija precej drugače. Kot v Stolpnici navzven dajejo vtis, da je se pod kontrolo in ne prihaja do težav, temveč je tam popolno stanje, vendar je resnica precej daleč od tega.

Kot v Stolpnici prebivalci sploh ne zapustijo svojega prebivališča, se ne zavedajo kakšno zgleda resnično življenje, torej se ne zavedajo resničnosti. Ne morejo oditi. Ujeti so v tem mehurčku, morajo igrati po pravilih te družbe.

Severna Koreja ni namenjena turistom, redki, ki imajo privilegij, da jo obišejo, pa se sprehajajo po predelih države, zasnovanih za turiste.

To je le en primer take izolirane družbe, ki jo poznamo, že skorajda vsi. Na svetu pa obstaja še veliko drugih očem skritih izoliranih družb, o katerih pravzaprav nihče ničesar ne ve.

Resničnostni šovi prikazujejo življenje naključno izbranih ljudi, ki so izolirani in odrezani od sveta, živijo v hiši, iz katere ne morejo odditi. Prikazujejo konflikte med ljudmi in z vsako epizodo, se tej stopnjujejo. Vedno bolj se odražajo osnovne lastnosti posameznikov, ki se izoblikujejo in pokažejo v stresnih, kritičnih, na kratko ne vsakdanjih situacijah. Skoraj večina ljudi pozna ali gleda tovrstne šove, mnogi pa se sploh ne zavedajo, kaj v resnici gledajo, čemu so priča. Poenostavimo: to je skupina ljudi, zaprta v hiši, izolirana od ostalega sveta, torej simulacija Stolpnice, bi lahko rekli. Začne prihajati do napak in konfliktov, družba razpade in priča smo ponovnem izoblikovanju družbe.

Zdi se mi, da nismo zelo oddaljeni od Stolpnice, teoretično bi lahko izvedli ta projekt. Kdo ve, mogoče bomo čez deset, dvajset, trideset let vsi živeli v Stolpnici. Kaj bi se zgodilo s človeštvom, ki bi bilo sestavljeno iz množic izoliranih družb, "normalnega", današnjega življenja pa bi bili deležni le tisti, ki ne bi imeli dovolj denarja za nakup stanovanja?

13. Zaključek

Romani 1984, Krasni novi svet in Stolpnica so vame vtisnili globoko sporočilo in me spodbudili k razmišljanju. Začela sem se zavedati družbe okoli sebe in se zamislila nad napovedmi, s katerimi nam grozijo in nas svarijo.

Orwell, Huxley in Ballard so ustvarili pomembna dela, ki so zaznamovala tako literaturo kot družbo. Ljudem še danes odpirajo oči pred resničnostjo, ki je zavita v tančico. Zdi se mi pomembno, da vsak posveti vsaj eno svojo misel temu, se zamisli nad današnjo družbo in pomisli tudi na to, kam nas lahko pripelje tehnologija ter današnja »pravila« življenja. Kaj je nadgradnja, kaj sledi, kaj nas čaka v prihodnosti?

Dela nam pokažejo družbo tudi iz druge perspektive, kot jo vidimo sami. Pomagajo nam razumeti družbo ne le z vidika posameznika, temveč z distanciranega vidika družbe kot sistema.

Zavedati se moramo samega sebe in našega položaja. Ne smemo samo pasivno opazovati situacije, temveč tudi ukrepati. Stati moramo za našimi lastnimi načeli, za našim razmišljanjem, pogledom na svet in se za vse to boriti.

Literatura

- George Orwell, 1984, Mladinska knjiga, 2004
- Aldous Huxley, Krasni novi svet, Mladinska knjiga, 2003
- J. G. Ballard, Stolpnica, Kulturno-umetniško društvo Police Dubove, 2019
- S. Fatur, A. Koron, R. Korošec, B. Patern in J. Penko, Esej na maturi 2004, Gyrus, 2003
- Matjaž Kmecl, Mala literarna teorija, Mihelač in Nesović, 1995